

Hunermende ROŞNA:
 "Muzîkê kurdan de problemê cidî estê. Nî gereka bêrê hel kerdene. Goşdarê muzîkî yê kurdî kî gereka wayîrê muzîkê ke kurdî de virazîyeno bivejîyê. Yew mîlet bi zonê xo, bi kulturê xo şikîno pay ra bimano. Muzîk kî sey şaxanê bînan yê kulturî, aver berdena ziwani de cayode zaf muhîm gêno. Senî ke muzîko otantîko gelêrî muhîm o, muzîko ke tarzê caz, pop, rock ûsn. de virazîyeno kî hende muhîm o. Eke muzîk gerdûnî bo, hetanî ke pêkeweno, gereka ma melodîyanê bînan ke cografyayanê cîya-cîyayan yê dinya de estê ra kî îstîfade bikîm. Labelê her çî ra ver, mîletê kurdî gereka wayîriya muzîkê ke bi zonê xo virazîyeno bikero."

4

Îmtîhanê Malimîya Dersa Kurdî Virazîya

Îmtîhanê malimîya dersa kurdî ya weçinîta roja 28.07.2012 de Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî de virazîya.

Goreyê melumatê ke cagirewtoxê rektorê unîversîte Prof. Qedrî Yildirimî dayî, seba malimîya kurdî 2 hezarî 528 kesen muracat kerdo. Nînan ra 243 kesen seba lehçeya kurdî, ê bînan seba lehçeya kirdaskî muracat kerdo.

Nê beşaran ra do 500 kesê ke îmtîhan de tewr zêde ser kewtê, seba malimîya dersa weçinîta ya kurdî serrêk bêrê perwerde kerdene. Endamî badê ke lîsansê bêtezî tamam bikerê, do wendegehan de sey malimê dersa weçinîta bêrê tayînkerdîş.

Dersa weçinîta ya kurdî destpêk de do sinifê 5, 6, 7, û 8. de bêro dayene. Eke yew wendegeh de tewr tay 12 kesî seba girewtîşê dersa kurdî (kirdkî yan kirdaskî) muracat bikerê, do yew sinif bêro virazîş û hewte de çend saetî dersa kurdî bigîrê.

Prof. Qedrî Yildirimî verê ke îmtîhan dest pêbikero, namzedanê maliman û çapemenîye rê xîtab kerd va:

"Namzedê malimîye yê erjayeyî hewnê nuştoxê Mem û Zîne Ehmedê Xaniyê kurmançî, nuştoxê Mewlidê Kirdî Ehmedê Xasiyê zazayî, Seidê Nursî û Seyîd Rizayî kenê raştîye."

Unîversîteya Artuklu menga sibate ya serra 2013î de ancî 500 kesî seba malimîya dersa weçinîta ya kurdî gêna.

Sûriye de Rejîmê Baasî Rijîyeno

Badê ke Îraq de rejîmê Baasî rijîya û kurdê Kurdîstanê Başûrî qismêkê muhîm yê erdê xo ser o bîyî muqtedîr, na rey zî Sûriye de rejîmê Baasî ke 40 serrî yo îqtîdar de yo, ver bi kewtîş şino û kurdî erdê xo ser o azad benê.

Badê pêrodayîşêkê xomîyanî yê derg û dilayî roja 20 temmuze 2012 de artêşa rejîmê Baasî sere de Kobanî şaristananê Kurdîstanê Rojawanî ra apey ancîya. Nika mintiqayê kurdan de kurdî bi xo serdest ê.

Verî ke artêşa Baasî şaristananê kurdan ra apey biançîyo, wesênayîşê serekê meclisa Kurdîstanê Başûrî Mesud Barzanî ser o serekê 16 partîyanê kurdanê Rojawanî Hewlêr de kom bîyî û Konseya Neteweyî ya Kurdanê Sûriye (Encumenê Niştîmanî ya Kurd li Sûriye) awan kerde. Badê naye zî heme şaristananê kurdan de şarî mitîngê "Konseya kurdan a berze temsîlkarê ma ya" viraştî û bi no hawa selahîyet da konseya kurdan. Naye ra pey zî konsey dest pêkerd komîte û yewîneyê îdareyî ronayî.

Seke yeno zanayîş, adare 2011 ra nat Sûriye de vera rejîmê Baasî de protestoyan dest pêkerdbi. Rejîmî zî vera protestoyan de dest bi qetlîamî kerd. La her ke şî muxalefetê vera rejîmê Baasî xurttir bi. Çîyo tewr muhîm, kurdî raste-rast nêkewtî mîyanê nê pêrodayîşê dergûdîlayî. Çunke derheqê naskerdîşê heq û huqûqê kurdan de ferqêko muhîm mîyanê rejîmî û muxalefetê ereban de çin o.

Badê ke Sûriye de mintiqaya kurdan azad bî, artêşa merkezî ya Îraqî bi deshezarî leşkerî şawitî serê sînorî ke têkilîya kurdanê Başûrî û Rojawanî bibirno.

Wazenî wa Sûriye de rejîmê Baasî temamen birijîyo û îdareyêko newe ronîyo yan zî çend mintiqayê muxtarî awan bibê, her halûkar de rewşa kurdan do verî ra başêr bo.

Hîris û Çar Gulî

Hîris û çar gulî bî
 Her gulêk hadir heşt zereyê dayîkêk
 Her roja înan bîye mergê dayîkêk
 Her xatiraya înan bîye hesreta dayîkêk
 Her nêvînayîşê înan bi mergê dayîkêk
 Seki zanayni a roje roja tarî ya
 Seki zanayni a roje roja mergî ya
 Seki zanayni a roje roja xatirwaştîşî ya
 Seki zanayni a roje roja peynî ya

Mulkiye ONGUL

EDÎTORÎ RA

Roşan LEZGÎN

Çekuya "nakokî" manaya "çelişki"yê tirkî û "tenaquz"ê erebkî de ya. Kurmancanê ma soranan ra girewta. Seba ke ma rê lazim a, ma zî şuxulnenê.

Eke bi desturê şima bo, ez wazena behsê yew "nakokî" bikerî.

Tirkîya de seba ke merdim ehlîyet bigîro, gereka yew kursê şofêriye de perwerde bivîno. Dima, yew nuşteki yew zî dîreksiyon ganî di îmtîhanan ra bivîyaro.

Mi par waşt ke xo rê ehlîyet bigîrî. Gama ke mi ocaxe ra raporê tenduristîye girewt, çend kesê bînî zî ameybî. Xedemeyî va, "Hewce nêkeno doktor şima muayene bikerî. Her yew des lîra pere bidîn, doktor îmtîza keno, ez ana dana şima." Ma pere da, raporê xo girewt. Mi heme belgeyê xo tamam kerdî û muracatê kursî kerd. Mi 550 lîra zî heqê kursî da.

Kurs de ganî malimê pisporî babetanê motor, trafik, tenduristîye û dîreksiyon de derse bidê ma. Eke ma heq bikîn, sertîfîka danê ma. Ma bi na sertîfîka kewenê îmtîhanê nuşteki, eke ma qezenc kerd, dima zî ma kewenê îmtîhanê dîreksiyonî.

Mi va, "Ez key bêrî kurs?" Wazîrê kursî va, "Bî pancês serrî no kurs akerde yo la ma caran kurs nêdayo." Mi va, "Eyla ez senî ehlîyet gêna?" Va, "Ti filan roje yenî karta dekewtişê îmtîhanî gênî. Telefonê xo yê destan bi hawayêk xo reyde benê zere. Ma pê mesaj to rê cewaban şawenê. Ti zî înan gore formê kilîdê cewabî îşaret kenê. Mesela hende basît a!" Mi va, "Belkî ez wazena tam bi heqê xo, bi zanayîş bibî wazîrê ehlîyetî..." Camêrd şaş bi. Va, "Ti entîke yî ha! Ti newe edet rast kenî? Madem ti hende wazenî, nê kitabî bigîre biwane. Ez bivînî hela, ti senî ehlîyet gênî!"

Mi kitabê xo girewt berd, bidîqet wend, mi heme testî dekerdî. Dima, çend îmtîhanê nuşteki yê ehlîyetî ke verê cû bîyê, mi internet ra ronayî. Wextê îmtîhanî di saet û nê m o, persî zî 120 heb ê. Eke merdim 80 persan rast cewab bido, îmtîhan ra vîyareno. Mi xo rê saete naye ro, xo bi xo dest bi îmtîhanî kerd. Hewteyêk de mi hewt rey xo ceribna. Mi ewnîya ke ez saetêk de cewabê 120 persan dana. Nînan ra 110 ra vêşê rast vejînê.

Axir roja îmtîhanî ameye. Polîsan fekê berê wendegehî de wina ser ra ma sehnayî. Ma 24 kesî yew sinif de kewtî îmtîhan, di memurî zî ma ser o bî. Kitabekê persan vila kerdî, îmtîhanî dest pêkerd. Ez vana qey des deqayî nêvîyartî,

çend mufetişî zî seba teftîşî ameyî sinif ra çim çarna û şî. Her çî nîzamî bî.

Mi sereyê xo kerd xo ver, yew bi tew persî wendî û cayê kodkerdeyî yê formê kilîdê cewaban îşaret kerdî. Teqrîben 50 deqayan de mi persî tamam kerdî. O mîyan de, her di memurî çend rey ameyî mi ser o vindertî, bidîqet bala xo da mi ser. Mi xo rê va, wezîfeyê înan o, her kesî kontrol kenê.

Mi ke cewabdayîş tamam kerd, mi yew nefeso xorîn ant, sereyê xo kitabekî ser a hewana, ewnîya dorûverê xo ra ke ez çî bivînî! Kesî fekê kitabekê persan anêkerdo. Seke ez nika yew suc kena, heme vindertê bi çimanê beloqan ewnê mi ra. Yan vanê no yew enayîyo ehmeq o, yan zî karbidestêkê dewlete; yew Bekçî Ebuzer o! Bîrastî ez xo de şîya, şermêkê bêmanayî pencê xo eşt sêneyê mi, mi xo şaş kerd, muwazene yê mi xeripîya. Tenayî yan zî seke tirkî vanê "aykırı" bîyayîş, hîsêko zaf ecêb o! Ez tu kesî nêşinasna, reya verên a ke ma yew ca de pîya manenê. Mi tu çîyo anormal nêkerdo, zerarê mi nêresayo kesî. La mi hîs kerd ke rîyê mi ra sinif de bêhuzurîyêk vejîyaya, atmosferêko elektirîkin virazîyayo. Hende ke nefesê mi teng bi, seke yew dest bikero qirika mi!

Cewabê ke mi dayê, na rey mi kontrol kerdî. Memuran ra yew ame verê mi de vindert. Bidîqet

bala xo da kaxidanê mi ser. Mi dî va, "Abê ti çî îş kenî?" Ez paweyê persêka winasî nêbîya, ez şaş bîya. Mi va, "Ez tu kar-mar nêkena, betal a." Tam çîyê vatêne, mi dî vengê sînyalê mesajî telefonê ra ame: Duut, duut! Memur fetilîya ê hetî ser, wina bihêrs, va "O telefon kamî de yo, ez îmtîhanê ey îptal kena!" Hema ke qala xo tamam nêkerda, mi dî, yewna telefon ra veng ame. Yewna ra, yewna...

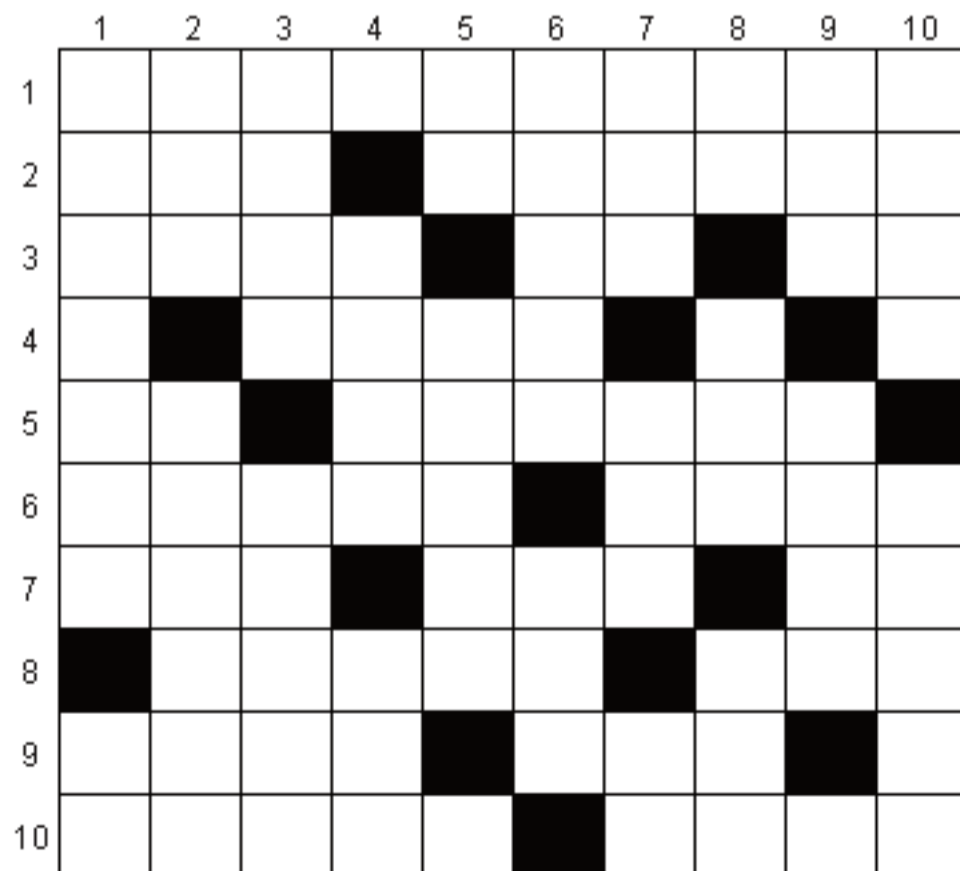
Memurî biheyecan, bineyke zî biters mi ra va, "Abê, mi cewabê to dî, heme raşt ê. Îmtîhanê to tamam o. Ti kaxidanê xo bide, xo rê şo." Mi fehm kerd ke, ê mi ra tersenê. Ez ke wina xo rê samîmî, nîzamî û cidî kewta îmtîhan, tersenê ke ez çîyê vajî yan gerre bikerî...

Kam normal kam anormal o, ma bidîn yew kîşte. La meydan de bî ke "nakokî"yêka xorîne mîyanê ma de bî. Mi hema serê masaya xo de kaxidê xo girewtî dayî destê memurî û ez vejîyaya teber.

Qusur û kemane yî ne tede, la ez ewnêna ke na nakokî her ca, her çî de vejîyena vernîyê mi. Sera-serê heyatê mi bi na "nakokî" dekerde yo.

Mesrefê na hûmare de Ehmedê Elon ma rê ardim kerd. Keyeyê ey û şima pîya awan bo. Heta yewna hûmare Homa pîl o!

X A Ç E P E R S

ÇEPA-RAST

- 1) Romannuştoxêkê kurdan (Nuştoxê "Bîrê Qederî", "Ti", "Mergê Kalêkê Rindî", "Hawarê Dicle"...)
- 2) Labelê, feqet, lakîn -

Deza, lajê apî

- 3) Nekme, nem, rutubet - Kemere, kerra - Herfê bêvengî yê "rike"
- 4) Rikin, riko, eksî, serehuşk
- 5) Dat, mam - Kose, keso ke

sufiksê mesderan

- 9) Binge, hîm, temel - Bel, vît, erekte
- 10) Kobe, kîşte, ley - Dole, hope

CORA-CÊR

- 1) Tarîx de dewletêka kurdan ke paytextê xo Silîvan bi - Sufiksêk (Sifetan ra sifet virazeno, sey kilm û kilmek, nerm û nermek)
- 2) Emike, waya babîyî/pîyî - Pel, pelik
- 3) Terz, tere, çeşît - Dem, wext, taw
- 4) Êmlige, afire - Çogane, uşîre, çanqil
- 5) Kilmnuştîşê "edebîyat"î - Alfabeya ke rûsî û çend miletê dormeyê înan şuxul-

nenê.

- 6) Dasî, telîyê maseyî, caxe - Çuwe, zope, terrik
- 7) Hacetêka keyeyî (pê kincî utî benê) - Reb, Homa, Heq - Alfabeya kurdkî de herfê şeşine û newine
- 8) Bestoxêk, kî - Pêxamberêk - Mama, bi zîwanê pitekan çîyê werdene
- 9) Mazeret, qusur - Ewk, nim, rim, neha
- 10) Çengal, tîxe, nîke (haceta wemunitene) - Kitabê şîran yê Çetîn Saticiyî

rî ra erdîşe çin a

- 6) Awir, çimnezer, çimî - Amerîkaya Başurî de heywanêkê barî

- 7) Rojêka hewteyî - Roşan, bayram - Mîyanê "bize"
- 8) Xebatkare, karkere, pala - Kirmanckî (zazakî) de

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	M	E	T	Î	N	K	E	M	A	L
2	E	C	U	R		O	C	A	X	E
3	W	E	L	A	T		E	D		M
4	L	M		D	E	W	L	E	T	E
5	I		T	E	N	E		N	E	K
6	D	A	R		A	S	K		B	E
7	Î	M	A	M		T	U	T	E	
8		E	F	A	R	A		E	Ş	A
9	A	Y	Î	N	E		A	Q	Î	T
10	R	E	K	A	B	E	T		R	E

DÎSA bi Kirdkî Broşuran Amade Kena

Enstîtuya Cigêrayîşanê Sîyasî û Sosyalan ya Dîyarbekirî (DÎSA), bi kirdkî broşuran amade kena. Broşurê ke tercumekerdişê înan temam bîyo û menga tebaxe de do bi-weşanîyê, verê cû bi tirkî û kurmanckî amade bîyê û weşanîyayê. Dima telebê kirdan ser o, DÎSA goreyê amanc û felsefeyê xo yê awanbîyayîşî dest pêkerd nê broşurî bi kirdkî dayî amadekerdiş.

Broşuro yewin de panc meqaleyê bi sernameyanê **"Plankerdişê Ziwanî û Perwerde de Zafziwanîye"**, **"Belçika de Perwerdeyê Ziwanî"**, **"Ziwanê Sâmi û Welatanê Îskandinavya de Ziwananê Sâmi de Perwerde"**, **"Ziwanê Dayîke yê Domananê Çut-ziwaniyan: Perwerdeyê Ziwanê Dayîke Çira Muhîm o?"** û **"Têkilîya Pewerde de Bikarardişê Ziwanê Dayîke bi Şeklê Îdareyî de Çi ya?"** estê. Buroşurê diyin de zî new meqaleyê bi sernameyanê **"Qirkerdişê Ziwanîye?"**, **"Cinsiyetê Komelkî, Ziwan û Beşdariye"**, **"Perwerde de Bikarardişê Ziwanê Dayîke û Modelê Bikarardişî"**, **"Bolîvya Gama ke Perwerdeyê Dî-ziwaniye de Şoriş Kena"**, **"Perwede de Ronayîşê Pirdê Mîyanziwanîye"**, **"Hindîstan de Zaftewirîya Ziwanîye û Polîtîkaya Ziwanî"**, **"Welatê Baskî de Perwerdekerdişê Maliman"**, **"Katalonya de Perwerdekerdişê Maliman"** û **"Peru de Perwerdeyê Çut-ziwaniye yo Mîyankulturî: Perwerdekerdişê Malimanê Cayîyan"** estê.

Çarês meqaleyê ke do her di broşuran de ca bigirê, verê cû zafê xo İngilizkî, ziwananê cîya-cîyayan ra seba tirkî ameyê tercume-

DİYARBAKIR SİYASAL VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ

ENSTİTUYA DIYARBEKİRÊ BO LÊKOLÎNÊN SIYASÎ Û CIVAKÎ

DİYARBAKIR INSTITUTE FOR POLITICAL AND SOCIAL RESEARCH

kerdiş. Dima nê meqaleyî tirkî û kurmanckî ra tercumeyê kirdkî bîyê. Meqaleyan de ziwane dayîke, perwerdeyê bi ziwane dayîke, perwerdeyê çendziwanîye bi teferuat û nîmûneyanê sabîtan ke welatanê cîya-cîya yê cîhanî de ameyê ceribnayîş munaqêşe benê. Tercumkerdiş û weşanayîşê nê meqaleyan de seba kirdan di faydeyê zaf muhîmî estê. Nînan ra yew no yo ke, derheqê perwerdeyê ziwananê miletanê bêdewletan de ceribnayîşê ke dinya de virazîyayê, bitaybetî hetê perwerdeyê zafziwanîye ra cigêrayîşê akademîkî pencerayêka newîye ya fikrî ma rê akenê. Faydeyê diyin zî no yo ke, bi tercumekerdişê nê babetanê teorîkan kirdkî xo îspat kena. Yanî merdim bi hawayêko îspat-

kerde vînenno, kirdkiya ke tena ziwane fekkî yê dewijan bî, êdî waranê teorîkanê moderanan de zî biasanîye yena şuxulnayene.

Berpîrsîyanê Enstîtuya Cigêrayîşanê Sîyasî û Sosyalan ya Dîyarbekirî (DÎSA) ra Atalay Göçerî derheqê amadekerdişê broşuranê kirdkî de wina melumat da rojnameyê ma: "Gama ke vanê 'kurdî' seke tena lehçeya 'kurmanckî' yena vîrê merdiman, ganî no hawa fehmkerdîş lehçeyanê ma yê bînan, bitaybetî kirdkî versîye de nêverdo. Felsefeyê awankerdişê dezgeyê ma no yo ke fehme perwerdeyêkê zafziwan û zaflehçeyî qeub bibo. Û mesela a nîya ke yew welat de kultur û ziwaneke zafan estbo, rastîya ke êdî ganî qeub bibo na ya, bingehê zafziwanîye û zafkulturîye ser o her ziwane, her lehçe heta ke her fek warê xo de bieşko biciwîyo."

DÎSAya ke nê xebatan kena, dezgeyêko xoserbîyaye û sivîl o, roja 8 adare 2010 de Dîyarbekir de awan bîyo. Hedefê nê dezgeyî no yo ke bitaybetî helkerdişê meseleyanê sosyalî û komelkî de hetê teorî/fikrî ra cigêrayîşan bikero, cigêrayox û eleqedaran rê ardimkar bo. DÎSA reya verêne 2010 de bi nameyê *"Dil Yarasi: Türkiye'de Eğitimde Anadilinin Kullanılmaması Sorunu ve Kürt Öğrencilerin Deneyimleri"* kitabêk weşana. Kitab de, nîşandayîşê ceribnayîşanê neteweyanê bînan reyde perwerdeyê ke Tirkîya de dîyeno û perwerdeyê bi ziwane dayîke munaqêşe beno. Ney ra dima, na rey şeş tene rêzebrosurî weşanayî ke qismêkê nînan bi lehçeya kurmanckî û tirkî bî. Na rey di tene broşurê ke tede meqaleyê weçîniteyî ca gêne bi kirdkî weşanîyenê.

Mehkema Nameyê Cegerxwînî Qedexe Kerd

Tirkîya de hetêk ra bi destê dewlete desturê wendegehan de dursa weçînite ya kurdî dîyeno, heto bînan ra nameyê kurdî bi munasebetê ke "cîyakarî û cêrakerdişî rê rayîr akenê" yenê qedexe kerdene.

Nameyê "Merkezî Kulturî yê Cegerxwînî" ke hetê Meclisê Beledîyeya Peyasî ya Dîyarbekirî ra serra 2006 de ronîyayo û 2008 de Dîyarbekir de semtê Peyasî de abîyo, Mehkemaya Îdareyî bi munasebetê ke "Nameyê 'Cegerxwînî' ferhengê Dezgeyê Ziwanê Tirkî (TDK) de çin o, qedexe kerd. Cegerxwînî reyde nameyê newês parkan ke nameyanê sey "Zembilroş, Derwêşê Ewdî, Nefel, Daraşîn, Bêzar, Ciwan, Sosin, Jîyana Azad, Aşîti, Yek Gulan, Beybun, Şîlan, Roşna, Rojbîn, Rojda, Berfîn û Roşan" yenê meydan zî qedexe kerdî.

Qaymeqamîya Peyasî seba ke nê nameyî îptal bibê, mehkema de dewa akerdî. Naye ser o, mehkema bi munasebetê ke "... Nameyê cayanê sey mehla, kuçe, kolan,

bulvar, meydan ûsn. eksê prensîbanê esasî yê qanûnê bingehînî, mewzuatê ke nika estê û exlaqê umûmî de bi hawayê ke cîyakarî û cêrakerdişî rê rayîr akerê nê nê ronayîş" nê nameyî heme qedexe kerdî. Avûkatanê beledîyeya Peyasî (kayapınar) ya Dîyarbekirî seke verê cû Mehkemaya Îdarî ya Dîyarbekirî rê îtiraz kerdbi, nika qerarê Mehkemaya Îdareyî ya Berze rê zî îtiraz kerd.

Baroyê Dîyarbekirî zî vera qerarê mehkema reaksiyon nîşan da. Serekê Baroyê Dîyarbekirî M. Emîn Aktarî va: "Îfadeyê 'cîyakarî û cêrakerdişî rê rayîr akenê' gelek muxlaq o. Ancî dewamê qerarî de vanê 'çirkîn, mustehcen bêray' ke nê nameyî qet zî wina nîyê. Eke telebê şarî teberî huqûqî de nêbo ganî mehkema her ca de goreyê telebê şarî ra qerar bido."

Ferhengek

asanîye (m): kolaylık
ceribnayîş (n): deneme
cîyakarî (m): ayrılıkçılık
gelêrî: geleneksel, halka ait olan
gerre (n): şikayet
malim, -e: öğretmen
munaqêşe (n): tartışma
muwazene (n): denge
namzed, -e: aday
nuşteki: yazılı
perwerde (n): eğitim
qemti (m): başörtüsü
sehnayîş (n): arama
sername (n): yazı başlığı
tenduristî (m): sağlık
weçînite (n): seçili, seçkin
wendegeh (n): okul

ROŞNA: "Averberdişê Ziwanî de Muzîk Cayode Zaf Muhîm Gêno"

Nê roportajî de ma persê xo înternetî ser o muzîsyena kirmancan Roşna rê şawitî. Seba ke Roşna nuştîşê kirmancî de hende serbest nîya, cewabê xo tayê bi kirmancî tayê bi tirkî dayî. Qismê ke tirkî bî, ma bi xo tadayî kirmancî ser.

*

- Merheba Roşna. Ma sere ra dest pêbikim. Roşna kam a?

Roşna: Merheba. Ez Varto de ama dinya. Mi lîse Îzmir de wende, 2004 ra nat ez Almanya de manena.

- To senî dest bi muzîkî kerd? Ti binê tesîrê kamî de menda?

Rosna: Ez qijkek bîya, may û piyê mi alîkarî dê mi, piştî dê mi, ebi nê destekî mi xo da xebata muzîkî. Mi nuşayena helbestan ra dest pêkerd. Pey ra mi darsa gîtarî gurete. Wexto ke gîtar musaya û tay aver berd, aye ra tepîya, mi helbestê xo gîtarî ver de kerdî beste. Ez zaf ser o xebetîyaya. No dem de muzîkê kurdan ra hîna zaf mi goş da Nîlufere Akbal ser. Ê tirkî de kî Sezen Aksu.

- To perwerdeyê muzîkî dîyo? Ti kamî reyde xebitîna?

Roşna: Mi NÇM de darsa nota, solfej û şanî gurete. Xebatê koroyî de mi ca guret. NÇM de mi Koma Asmîn de ca guret. Ez qijkek biya, mi zaf kilamê ma vatene, naye ra tepîya mi va ez raya muzîkî de sona. Albumê xo yê tewr verênî "Vîra Kerdî" de kî ez produktor Ayhan Evcî de xebetîyaya.

- Tarzê muzîkê to çi yo? Yanî ti çi tewir muzîk vana?

Roşna: Wexto ke ez deyîran nuşnena, ez nê tarz yan ê tarzî ser o nêfikirîyena. Pey ra, eke mi vate qedêna, o taw kilame ebi xo hîsanê xo kifş kena. Eke ma vajim albumê min o verên "Vîra Kerdî" hîna zaf kamcîn tarz de yo, ez şikîna vajî ke hîna zêde nêzdîyê tarzê pop-cazê akuîstîkî de yo.

- Têkilîya to û muzîsyenanê kurdan, bitaybetî yê kirmancan esta?

Roşna: Ez muzîkê kurdan ra zaf vengane hêcayan û estrumantelîstan nas kena û nîzdî ra kî teqîb kena. Albumê Ciwan Hacoîyî "VEGER" de, wastena ey ser o, mi xêlî kilaman de "backing vocalist"îye kerde. Heto bîn ra, Jan Aslan ke ez şîrove û

vengê ey begem kena, seba ke ez albumê "Vîra Kerdî" de vajî, di besteyê xo dayî mi.

- Bineyke behsê albumê xo bike. To senî amade kerd? Albumê to eleqeyêko senî dî?

Roşna: "Vîra Kerdî" seba mi bî yew albumê hîsî yê zereyî yo. Mi waşt ke ez tede hîsanê xo û fikrê xo yê ewnîyayîşê heya tî qisey bikî. Tabî, ez nêzanena çiqas ez ser kewta. O êdî teqdîrê goşdarî rê mendo. Mi kilamê xo ebi Ayhan Evcî dayî goşdarî kerdene.

Fikrê vetena albumî ey ra vecîya. Heşt kilamî mi nuştî, di kilamî kî Jan Arslanî nuştî. Ayhan Evcî reyde ma kewtîme studio û wextêde kilm de ma album temam kerd. Album de sewbîna gelek muzîsyenê ercayeyî kî xebetîyayî. Leandro Saint-Michel ke muzîkê cazî yê cîhanî de nameyode rêzdar o, saksafon cenit. Ancî Mehmed Erdemî buzukî û ûd cenit. Gîtaran de Chris Harms, Gilberto Torres û Bernd Hilgert estbî. Klarnete de Gökşun Çavdar, dawule de Sebastian Basti, nînan ra tena çend kes ê...

Albumo verên de ez vana tayê kemaneyî benê, seba mi normal o kî. Hema "Vîra Kerdî" seba mi albumode zaf taybet o. Album mi bi xo nîşan dano. Albumode rindek ke mi ci ra hes kerd, vejîya meydan.

- Ti yena welat û şina. Yan ti hertim Almanya de manena?

Roşna: Ez nika nêsona welat, Almanya de manena.

- Ti muzîkê kirmancan yê şarî teqîb kena?

Roşna: Ez nêzdîye ra muzîkê kirmancan teqîb kena. Ez lebitîyena ke teqîb bikî. Nî demanê peyênan de vengê zaf rindî vejîyayî. Neslê neweyî ra zaf veng û şîroveyê ke ez begem kena, estê.

- Hedefê to çi yo? Ti wazena çi xebatan bikî?

Roşna: Goreyê xo ra ez nuşayena kilaman û besteyan devam kena. Yew hedefo ki ez bivajî ez yena îta yan uca çin o. Hîna zêde ez goş dana goşdarî ser ke hela vanê çi, krîtîkê goşdarî nîşan bido karê ke ez kena kotî de nîşeno ro.

- Ti kitab, kovar yan zî rojna-

meyanê kirmancî teqîb kena. Ti şikîna kirmancî rehet biwanî, binusî?

Roşna: Ya, ez teqîb kena, ez şikîna biwanî, binusî. La kema neyê mi estê. Nînan kî, ez wazena bi wendena kurdkî baş bikerî. Hîna zêde ez kitabanê edebî yê kirmancî wanena.

- Kovara Şewçîla de çend cîniyê kirmancan eseranê edebî yê rindekan nusenê. Mesela, Bedrîye Topaç, Şeyda Asmîn, Nadîre Guntaş, Zerîn Azrawa, Rindê Becerîklî. Ti zî wazena kîştta muzîkî de, edebîyat de zî eseran bidî, binusî?

Roşna: Ya, ez zaf wazena. Tabî kî muzîk de, ez wazena eseranê edebîyan biwanî û binusî. Zon ma rê zaf muhîm o, ez wazena zonê xo de her çî binusî.

- Ti wazena çi mesajî bidê wendoxanê ma yan zî goşdarînanê xo?

Roşna: Muzîkê kurdan de problemê cidî estê. Nî gereka bêre hel kerdene. Goşdarê muzîkî yê kurdkî kî gereka wayîrê muzîkê ke kurdkî de virazîyeno bivejîyê. Yew milet bi zonê xo, bi kulturê xo şikîno pay ra bîmano. Muzîk kî sey şaxanê bînan yê kulturî, aver berdena ziwani de cayode zaf muhîm gêno. Senî ke muzîko otantîko gelêrî muhîm o, muzîko ke tarzê caz, pop, rock ûsn. de virazîyeno kî hende muhîm o. Eke muzîk gerdûnî bo, hetanî ke pêkeweno, gereka ma melodîyanê bînan ke cografîyanê cîya-cîyayan yê dinya de estê ra kî îstîfade bikim. Labelê her çî ra ver, miletê kurdkî gereka wayîrîya muzîkê ke bi zonê xo virazîyeno bikerî.

Teyrî û Vengî

Murad CANŞAD

Mîlçike wîçena, wîçnena, wîçwîçena, wîçwîçnena, wîçwîç kena; tirkî de 'ötmîş' kena!

Dîk qîqeno, qîqneno, qîqîrî keno; tirkî de 'ötmîş' keno!

Kerge qîtena, qîtnena, qîtqîtena, qîtqîtnena, kurtena, kurtnena; tirkî de 'ötmîş' kena!

Leyîrê kerge çîvenê, çîvenênê, çîvtênê, çîvtnenê, çîvçîvenê, çîvçîvnenê, çîvtçîvtênê, çîvtçîvtnenê, çîv/çîvçîv kenê; tirkî de 'ötmîş' kenê!

Zerencî qebenê/qabenê, qebnenê/qabnenê, qebqebenê/qabqabenê, qebqebnenê/qabqabnenê, qeqibo/qaqibo kenê; tirkî de 'ötmîş' kenê!

Leyîrê zerencan witenê, witenênê, witwitenê, witwitnenê, wit-wit kenê; tirkî de 'ötmîş' kenê!

Qilancike qîştana, qîştana; tirkî de 'ötmîş' kena!

Qijike qîjena, qîjnena, qîjqîjena, qîjqîjnena, qîj-qîj kena, qîj-wîj kena; tirkî de 'ötmîş' kena!

Siquling/quling qurenno, qur-neno, qurqurenno, qurqurneno, qur-qur keno; tirkî de 'ötmîş' keno!

Bilbil wîreno, wîrneno, wîrwîreno, wîrwîrneno, wîr-wîr keno; tirkî de 'ötmîş' keno!

Teyrê hurdîyî vîçenê, vîçnenênê, vîçvîçenê, vîçvîçnenênê, vîç-vîç kenê; tirkî de 'ötmîş' kenê!

Boranî kurenê, kurnenê, kurkurenê, kurkurnenê, kurkur kenê; tirkî de 'ötmîş' kenê!

Hophopik/huthutik hopeno/huteno, hopneno/hutneno, hophopeno/huthuteno, hop-hop/hut-hut keno; tirkî de 'ötmîş' keno!

Helî vîqeno, vîqneno, vîqvîqeno, vîqvîqneno, vîq-vîq keno; tirkî de 'ötmîş' keno!

Kund/bum kukeno/bumeno, kukneno/bumneno; tirkî de 'ötmîş' keno!

Kergakoyî wîtena, wîtnena, wîtwîtena, wîtwîtnena, wît-wît keno; tirkî de 'ötmîş' keno!

Sîyakerge şîqena, şîqnena, şîqşîqena, şîqşîqnena, şîq-şîq keno; tirkî de 'ötmîş' keno!

Û bi no hawa kirmancî/zazakî de tewir-tewir teyrî û tewir-tewir vengî...

No teyr û tur kirmancî de vîçeno, qîqeno, wîreno, huteno, kukeno ûsn... Ma tirkî de çira tena û tena 'ötmîş' keno?

Halê Ziwanê Ma

Esad NAMDAR

Her millet wayîrê nasnameyêk o. Labelê beno ke no nasname hema nêameyo keşif kerdene, nas kerdene yan zî zanayene. Ma vacê eke ameyo zanayene zî beno ke bi qestî estena nê miletî hetê yewna miletî yan zî miletan ra bîyero înkâr kerdene. Her millet wayîrê ziwanêk o û no ziwan xususîyetanê bawerî, kultur, huner û musayîşanê (habit) ey ramojneno. Ma, yewbînan bi wayîrbîyayîşê eynî bawerî ra wet, bi wayîrbîyayîşê eynî ziwanî nas kenê. Yanî o ziwan çî yo ke mîyanê bawerî, huner, kultur, musayîşan û nîşananê bînanê nasnameyê neteweyêk de en zaf xo ramojneno. Kurdî zî erebî zî musulman ê. Çîyo ke kurdan keno kurd û ereban keno ereb ziwan o. Yanî cîyatîya ma ziwan o. Eke ez tîya ra tepîya herinda ziwanê xo de bi erebkî qîsey bikerî û dima wextêk ziwanê kurdkî bi tamamî bikerî xo vîr ra, ez do hindî sey erebêk bîyerî zanayene û nas kerdene. Do yew mi ra nêvaco ti kurd î. Çünke çîyanê ke merdimêk merdimanê bînan ra cîya kenê bêhumar nîyê û heta ke merdim eşkeno vaco zaf bisînor û tay ê. Bêguman ma merdimî eslê xo de yew ê. U çîyê ke ma yewbînan ra cîya kenê cîyatîya bawerî, ziwan, rengê tenê ma, kultur û musayîşê ma yê. Mîyanê nînan ra zî cîyatîya en aşîkare ziwan o.

Miletê sey tirkan, ereban, çînîyan, îngilizan, spanîyan, fransîzan ke dagirkerî bî, înan bi kiştîş bî sebeb ke bi hezaran ziwan, kultur û bawerîyê cîyayî vinî bê. Vanê ewro dinya de nîzdîyê hîrê hezarî (3000) ziwanî ke yenê qîsey kerdene estê û zafê nê ziwanan roj bi roje benê vinî. Ziwanê ma kurdkî zî bi taybetî bakurê Kurdistanî de ameyo sînorê vinîbîyayîşî. Eke şîma wazenê fam bikerê gelo ziwanê miletêk beno vinî yan nê, verê verkan bitaybetî zî biewnîrê tutanê ê miletî ra. Ewro kurdê Bakurî tutanê xo dir herinda kurdkî de bi tirkî qîsey kenê. Tutê ma bi hawayêko sîstematîk dibistanan de hetê dewleta tirkan ra nasnameyê xo yê neteweyî ra yenê dûrî dayene û ziwanê tirkî înan rê bi zor û zext yeno musnayene. Nîşanêko vêşêr bixeter eyseno no yo ke hindî kurdê ma yê Bakurî tenya teber de nê, la zereyê keyanê xo de zî yewbînan dir bi tirkî qîsey kenê. No çî beno sebeb ke kurdkî bêro xo vîr ra kerdene.

Eke merdim çend sebebîyan tîya

bihûmaro do mesela rindêr fam bibo.

Sebebê yewin hetê dewleta tirkan ra wextêko derg qedexê kerdişê ziwanê kurdkî yo. Dewleta tirkan roja ke ronîyaya ra heta bi ewro ziwanê ke tirkî nîyê qedexê kerdbî û samedê raşte ra wedartişê nê ziwanan çî destê aye ra ame textsîr nêkerdbî.

Sebebê diyin zaf heyf o ke hema zî mîyanê kurdanê Bakurî de zanayîş û wayîrîya ziwan û nasnameyî zaf kemî yo.

Sebebê hîrin dibistanê tirkî yê. Ewro bajarîyan ra heta dewanê Kurdistanî nê dibistanî estê û perwerdeyê zanayîş û teknîkî ra weta perwerdeyê vîraberdişê kurdkî danê û herinda kurdkî de mezgê tutanê ma de toximê tirkî ronanê. U tenya karê nê dibistanan tutanê ma nasnameyê kurdkî ra dûrîdayîş o.

Sebebê çarin televîzyon, radyo, rojname û keyepelê înternetî yê. Mîyanê nê materyalanê tekonojî ra televîzyon en rolo gird kay keno. Çünke ewro heme keyanê kurdanê Bakurî de televîzyon esto. Dewlete nê materyalî samedê vilakerdiş û bicakerdişê tirkî zereyê keyanê kurdan de bi hawayêko zaf aktîf xebetnena. Kurdî xebetnayîşê nê materyalan bi qey ziwanê xo de hema zaf pey ra yê, sist ê. Mesela, televîzyonêk ke vîst û çar saetî weşanê lehçeyê zazakî (kirdkî) bikerê hema zî çînî yo û no çî kemanîyêka zaf pîl a. Ganî kanalanê televîzyonanê kurdkî de programî vêşêr bi qey tutan û cênîyan bê. La çî heyf ke na babetê de zî televîzyonê ma gureyê xo bica nêanê.

Mesela, bîyarê verê çimê xo, ma vacê çend fransîzî ameyê têver û yewbînan dir herinda fransîzkî bi îngilizkî qîsey kenê. Şîma do se vacê nê halî ra? Biraştî xeyalkerdişê nê halî asan

nîyo û şîma zereyê xo de vanê eke biraştî nê fransîzî anakî çîyêk kenê no şermêko pîl o! Senî ziwanê înan fransîzkî esto û bi ziwanê xo qîsey nêkenê, ey caverdenê û şîne bi îngilizkî qîsey kenê?! Labelê ganî ma verê verkan şermê xo rê -ke biraştî her roje Kurdistanê Bakurî de verê çîman de virazêno- peynî bîyarê! Ma kurdê Bakurî kirdkî yan zî kurmanckî caverdenê û dayîş û girewtîşanê xo bi tirkî kenê! No çî şerm o!

Mekerê xo vîr ra ke tirkî ziwanê maya ma nîyo! Tirkî ziwanê maya tirkan o û tirkî zî kurd nîyê. Ser de zî dewleta tirkan bi nê ziwanî bi des seran heqaret ro ma kerdo. Senî îngilizêk kurd nîyo û na yewe ra ma îngilizkî ra vanê ziwano bîyanî, anakî ziwanê tirkî zî ziwanêko bîyanî yo û wayîrê ey ma nîyê, wayîrê tirkî tirk ê!

Kîştê heme kemasîyan û sistîyanê şarê ma yê bakurê Kurdistanî de bi têkoşînêko derg kurdkî (kurmanckî û zazakî pîya) bi hawayêk xo resna heta ewro. Ewro ra tepîya çîyo ke ma bikerê ganî ma ziwanê xo ser o vinderê û ma kamcayê Kurdistanî de benê wa bibê ma bi kurdkî qîsey bikerê. Ganî ma tena bi qîseykerdiş qîmê xo nêarê û ma wendiş û nuştîşê kurdkî zî (her di lehçeyan ra hebêk û eke eşkenê yê her diyan) bimusê.

Ewro halê ziwanê kurdkî (hem yê zazakî û hem zî yê kurmanckî) hetê qîseykerdişî ra rind nîyo. Labelê no nêno a mana ke do ziwanê kurdkî nêşko aver şîyêro. Samedê pawitiş û averberdişê ziwanê ma erey nîyo û ma eşkenê ziwanê xo saz bikerê û heme waranê heyatî de pê qîsey bikerê. Herçiqas halê ziwanê qîseykerdişî rind nêbo zî, halê edebîyatê kurdkî yê nuştêkî verê cû ra rindêr o. U ganî ma hetêk ra qîseykerdişê kurdkî (kirdkî û kurmanckî) zêde bikerê û hetêna ra zî wendiş û nuştîşê kurdkî zêde bikerê.

ÇEND ÇIBENOKÎ

- 2 -

Arêkerdox:
Rohelat Aktulum
Mintîqa: Pîran

- 31- Qutîya kesmey, ha pîrr estey.
32- Rep-repik, şep-şepik, ser erdî de, qurmiçik.
33- Serê bûnî, pîrrê nehey.
34- Serê gilî di adir veşeno.
35- Şew bi yeno, nimacî şono.
36- Şono rêçe çînî ya, yeno toz çînî yo.
37- Tasa cûmî, ha pîrr vûmî.
38- Tasa min a zerde, darûberî ser de.
39- Teliyê darê mi gîrr ê sey dice, gedey mi dekenê tonek, vazdonê kuçe.
40- Tîya ra rezû, xir-xirey gozû.
41- Yew çîy mi esto, yew çimê yay o.
42- Yew çîyê mi esto, cuwal de ca nêgêno, bazar de nêroşîno, zaf çîyêde şîrîn o.
43- Yew çîyê mi esto, didanê xo estê, fekê xo çînî yo.
44- Yew çîyê mi esto, hende weno, mird nêbeno.
45- Yew çîyê mi esto, hetê ra weno, hetê ra keno.
46- Yew çîyê mi esto, rêzil-rêzil heta towrey simerî.
47- Zengê zardî bî, daron di leqaybî.
48- Zenge-zinge, tede kenê tinge-tinge.
49- Zereyê xo sipî û zer o, dormê xo kemer û kerr o.
50- Zereyê xo tol o, teverê xo pol o, paşkilo weno, husk û hol o.

Cewabî:

- 31- tawute, mezel, 32- silê gayî, 33- estareyî, 34- vilikey hinarî, 35- hewn, 36- mase, 37- asmên û estareyî, 38- tîj, 39- simze, 40- gurrayîşê hewrî, 41- derzîne, 42- hewn, 43- şane, 44- adir, 45- arê, 46- mij-lowr, morcela, 47- mirv, murîye, 48- veyve, 49- hak, 50- top

Ey Xortê Ma

Dismen nisto ro no wextê zereyê bonê ma de
Adir verdayo dewûnê ma
Çimê miletî nêvînenê, bîyê kor
Ax no çî dewr o
Ma pêro bêwayîr îme
Endî bes o

Wurzên ey bav û kalê kirmancan
Wurzên ey xortê kurdan
Wurzên dişmen amo diyarê ma
Ma bêwayîr bêkes nî me
Ma tornê Seyîd Riza û Şêx Seîdî me
Xo vîr ra mekê
Xo vîr ra mekê ki ma sereyê xo ortê miletan de wes bîm

Mete KUL

Zewtê To

Bedrîye TOPAÇ

*Mi dî, înan rayîrê mergî akêrd
û eşq kişt.*

*Mi dî, boranan dejê eşqî ra
sîya da xo ra.*

*Mi dî, înan sêneyê mi ra zer-
rîya mi vete.*

*Û mi zewtê to şirawitî erd û
asmênî rê.*

Resim: Alî Latîf

Mi waştêne ke ez her şewdir sey tîje çimanê ey de hêdî-hêdî berz bibî. Û bi peşmerîyayîşê ey bêvengîya nê şaristanan biçarnî qîrayîşan ser. Na bêvengîya ke înan daya umrê ma ro... Mi waştêne ke ez bi huyayîşê ey roştîye berî daristananê bêtîjan rê. Nêbî!.. O şî, tijî mi ra heredî-yaye.

Dayê, emşo wexto ke aşme asmên de biye berz, yaxeyê xo pê bicê û seba mi zewtanê xo yê tewr rindan sey yew kile birze zerrîya koyanê berzan. Wa adir piro gino, koyî kerra bi kerra adir de biveşê. Wa tamê dejê min ê girdî nas bikerê, bi ey bilerzê. Wa emşo adirê mi de ê kî biçerexîyê. Yan kî koyî cayê xo de bimanê ti mi rê çemê Mizurî ra yew kefe awa zelalê biruşne. Yew dilopa bo kî çiyê nêbeno. Wa tena dejê qersunan ra dûrî boya vewra koyanê Markasorî pa bêro.

Mi waştêne ke ez her nêmeye şewan de çimanê ey ra cuye bişimî. Mi waştêne ke seba ey çolan de vilan zergun bikerî. Nêbî!... O şî, vilan boya xo vîndî kerde.

Dayê, emşo estareyan ke rêça xo eşte pelanê daran, ti kî çimanê xo ra hesiranê mi birişne sêneyê royan. Wa royî deryayanê mi de binalê. Wa awa xo de xerîbîye bivînê. Hesrete çik a nas bikerê. Yan kî ti meberme,

mi rê bi perperikanê Koyê Zele yew sewda biruşne. Umrê xo hendayê umrê înan kilm bo kî çiyê nêbeno. Wa tena na din-yaya zûrekere de hendayê înan rastikên bo.

Mi waştêne ke ez estareyê tewr rindekî seba ey virarîya asmênî ra bicêrî û ey rê dîyarî bikerî. Mi waştêne ke gonîya ke damaranê ey de gêrena û şona zerrîya ey, ez kî mîyanê aye de yew dilapa bîbîyêne. Nêbî!... O

şî, ez ginaya adir ro. Ez bêdû veşena.

Dayê, şewe ke kewte cilanê tarîyan, ti seba mi veng bide pepuganê new koyan û înan rê bi vengê vewre şuwarê mi vaje. Wa reyna dejê way û birayîyê zereyê înan de zergun bo. Wa mi ra, pepuga bêkoye ra bişermayê. Qîrayîş çik o, bihesnê. Yan kî ti pepugan ra dûrî vînde, mi rê kaşanê Dêrsimî ra yew vile biruşne bes a. Yew xeyale bo kî çiyê nêbeno. Wa tena tersê seydwana ra dûrî boya fekê xezelan biresno mi.

Meverde dayê!

Meverde çimanê mi ra êdî hesirî biherêkîyê.

Meverde eşq zî mi caverdo.

Meverde na bêmurada to mîyanê hende dejan de yew kî dejê sewda ra bijîvo.

Ez bi eşqê boranan kewta binê barê na sewdaya xeyalîye. Ez ginaya rayîrê herbê cuye ro. Zerrîya mi xo de vewrêsan kirîşnena. Vengê mi nêmendî dayê. Bê, ti nê dejê mi rê veng be. Wa vengê to yo dejin nê erdê sîyayî ser de vila bibo. Wa vengê to çekdarê mi bo. Wa zewtê to tefûduman vejê zerrîyanê waştîyan de. Eşq mîyanê destanê mi ra xiz beno, şono. Cuye bêeşq herekîna. Se beno! Destanê xo derg bike, seba na bêmurada xo eşqî pê bicê, bivindarne.

Dadî û Keyna û Qemti

Umer Farûq ERSOZ

Yew dadî ha keynê xo şîret kena. In semed a vendena ci û ana vêr xo. Dadî hîn qayîl a keyna qemti biûncî xo sere.

Vana:

- Zeynê mi biye tîya!
- Vaj daye, xeyr a?
- Keynê mi ti hîn bîya pîl.
- (Keyneke nêzana çî vajo.
- Dayîkê xo ra mat û milaq a mûnena û vana:)
- Ez hema qij a dayê.
- Nê nê, ti hîn ha bena ezev.
- Ezevî çine ya dayê?
- Qemti xosere antiş o, keynê mi.
- Eya ki ha to sere de, dayê?
- Ey, keynê mi.
- Ti ine ûncena xo sere, keynê mi.
- Qey dayê?
- Keynê mi, ezevî qemti ûncenê xo sere.

- Dayê!
- Hi, keynê mi vaje.
- Birayê mi mi ra pîl o, dayê.
- Ey, keynê mi.
- O qey qemti nêunceno xo sere, dayê?

- Keynê mi, o laj o.
- Laj çina yo dayê?
(Dadîyê keyneki nêzana tira çî vajo, bajê yew xeyal keweno vîr.)

- Lajî, gileyê yîn çin î. Û o beno sey babîyê to, keynê mi.
- Dayê!
- Hi, keynê mi, vaje.
- Ez zî gileyane xo qesnena, kilm kena.
- Qey keynê mi?
- Ez qayîl nîya qemti biûncî xo sere, dayê.
- Keynê mi, guna wo.
- Guna çina wo dayê?
- Qemti xo ser nêuntîş o, sey Homayî nêkerdiş o, keynê mi.
- Ez sey Homayî nêkirî, se beno dayê?
- Ti bena kor keynê mi!
- Qemti guna wedarena?
- Ey, keynê mi.
- Dayê, ti bîyegune wa?
- Enî yo keynê mi.

- Dayê!
- Hi keynê mi.
- Malimê ma qey qemti xo sere nêuncena?
- Ya malim a, keynê mi.
- Ez zî bena malim, dayê.
- Keynê mi!
- Hi dayê.
- Gereka malimî zî qemti bi-ûncî xo sere, keynê mi.
- La ha nêuncena xo sere dayê!
- Ya ha sey Homayî nêkena, keynê mi.

- Dayê.
- Hi keynê mi.
- Sinî benê malim dayê?
- Pê wendişî ya keynê mi.
- Ez zî wûnena, bena malim, dayê.
- Qey keynê mi?
- Ez qayîl nîya qemti biûncî xo ser dayê.
- Keynê mi!
- Hi dayê.
- Ti mekteb biwûnî zî, ti qemti ûncena xo sere, keynê mi.
- Çira dayê?
- Babîyê to o qeyde wazeno keynê mi.

- Dayê.
- Hi keynê mi.
- Ti qey nêvana babîyê to Homa yo dayê?
- Tobe bikir, keynê çinayî!
- Ez keynê Homa ya, dayê.
- Ti ha vana!
- Tobe tobe! Ti şîya kamî ina?

- Dayê.
- Hi!
- Ez qayîl nîya qamti biûncî xo sere.
- Huş, keynê cindî! Babîyê to ame, ez tira vano!
(Zereyê keyneki beno teng û bermena. Pîzeyê dayîka aye ci rê veşeno.)
- Keynê mi.
- Hi dayê.
- Ti mi ra hes kena?
- Ey, dayê.
- Sey mi bikir, tamam?
(Keyneka qiji, xora mûnena dayke. Qayîl nîya dayîka xo bi-dejno. Sereyê xo kena çewt û vana:)
- Dayê.
- Hi keynê mi.
- Ti mi ra hes kena?
- Ey, keynê mi.
- Ti sey mi bikir, dayê.
- Keynê mi babîyê to nêverdeno.
- Dayê.
- Hi keynê mi.
- Ti zî gunek a dayê.

Zîpeyî

Zerîn AZRAWA

Mi nameyê zîpan pîrikê xo ra eşnawitbi lakim a zî zanayîşê xo hende çîn bi. Tena va, ma wextê zîpan de, pê çulîyan û pîjikan serê lojînan girewtên, xêyr kerdên, şamî dayne der û cîranan. Zanayîşê pîrikê mi hende bi.

Di serrî yo ke ez kamca de yew merdimê extîyarî bivîn, ez ci ra pers kena ke gelo derheqê zîpan de zanayîşê xo esto yan nê. Zafê înan zanayîşê xo hendayê zanayîşê pîrika mi bi, lakim ez her rey bineyna zaf bîyênî wa-yîrê zanayîşî.

Texmînê mi gore şarî ma tofanê Nûhî ra vano "Zîpeyî". Wexto ke zimistan qedîyeno hîn wusar yeno, yanî wexto ke zimistan herindê xo wusarî rê verdeno, o wext ra vanî "Zîpeyî".

Zîpeyî hîrê rojî sibat ra çar rojî zî adar ra gênî, yanî, Qere Çarşemê Zîpan yeno menga adari. Wextê zîpan de her kes lojînanê xo pê çulîyan û pîjikan gêno ke varano ke vareno wa zere meyer. Ino varan xo wa bela zî ano. Her kes xeyrê xo keno, nan û werd dano der û cîranê xo, feqîran keno şa ke wa ini hewa ra keyeye înan, qijî înan deful-bela ra dûr bimanî, wa ci rê zerar meyer. Hetanî ke bieşkî rojê Qere Çarşemî nêşînî tever, keyeyê xo de vîndenî dua kenî veng danê Homayî.

Wextê Nûh pêxamberî de, însanan rayîrê heqî teriknawo, qanûnê Homayî neardo ca, zaf zulm û tadayî feqîr û bêkesan rê kerdo. Ne huqûq zanayo ne qanûn, bitir bîyê. Hz. Nûhî çend ke înan ra vano, "Bîyerên rayîrê heqî ser, zulm mekirên, Homa ma ser a nêvîndeno, Homa cê yew bela dano ma ro." La qet goştarîyê Hz. Nûhî nêkenê, çî qêde weşê înan a şîyor, otir kenî. Homa Hz. Nûhî rê xebere şiraweno vano, "Ez înan hîn helak kena, ti yew gemîya zaf girdi bide viraştîş, her mexlûqat ra zî yew çut dekir gemîyê xo. Varon çewres roje û çewres şewi vareno. Û mi emrê erdî kerdo, varono ke vareno, erd ro nêşino war, serê erdî ya maneno, hazîrîyê xo bivîn, zewada/erzaqê xo bol dekir."

Hz. Nûh roja bîni veng dano Ûjî, vano "Ûjo, şo mi rê daran bîrni bîya ez pîzeyê to kena mird." Ûjî zî yew merdimê zaf gird bîyo, vanê, wexto ke tofan bîyo ra, awe amênî hetanî zanîyê ey û vanî ey veng daynî Hz. Nûhî vatên, "Apo ez kapikê ti qelbidî?" Vanî Hz. Nûhî zî vatên, "Ne, ne Ûjê mi, qarîşê kapikê apê xo

mebi!"

Yanî Ûjî hend gird bîyo, çî rey mîrdê xo nan nêwerdên, tim û tim vêşan bi. Hz. Nûh wexto ke îni ra vano, "Ez pîzê to kena mird" ini deqa nêvîndeno, şino mîyon daristanî, daran birneno nano resnê xo ra û şino ver ra. Rayîr ra dewijî Ûjî ver a benî, vanî, "Ûjo, ti hê îni daran benî kamca?" Ûjî vano, "Ap Nûhî mi ra vat, mi rê daran bîyari, ez pîzê to kena mird." Dewijî vanî, "Tow! Nûhî werdo, mendî ti. Ti xo rê şo, o yew tasê şitî keno nême ra û yew letê nanî dano to, ti senî

benî mird?" Ûjî yêrs beno, resnê xo bîni daran ra kaş keno, şino verî Hz. Nûhî, lakim tayî darî pa resnî ya Ûjî ya manenî. Hz. Nûh raşt a zî yew tase nême ra û yew leteyê nanî dano Ûjî û vano, "Ûjê mi, bîsmîllahî xo biwan û biwer." Ûjî vano, "Ez Bîsmîllahê xo nêana." Lakim hîn hewêk bîsmîllah fekê ey ra vecîyawa, Ûjî weno nêweno nêqedîyeno, Ûjî beno mird beno zaptik. Hewna wari-zeno we, vano "Apo dewijan ez xapita, ez reyna şina daran ana." Hz. Nûh vano "Ne, ne Ûjê mi, hewce nîyo, îni ke to ardî bes ê, zêde yê zî."

Hz. Nûh dest pêkeno westayan ano, pê gemîyê xo virazeno. Vanî o wext yew pîri zî bîya, her roje yew qelaxînê mastî berdên dayên Hz. Nûhî û vatên "Ya nebîyê Homayî, biewnî tofan bi ra, ti mi xo vîr ra mekir!"

Vanî, tofan beno ra, lakim Hz. Nûh na pîri xo vîr ra keno, zereyê gemîyê xo nêkeno. Tofan qedîyeno, her kes reyna şino keyeyê xo, serê sibayî rew ra, pîri yena, qelaxînê mastî ha aye dest a, vana "Ya nebîyê Homayî ti mi xo vîr ra mekir?" Hz. Nûh vano "Pîrê, ti ha kamca ra yena, ti hama ha ganî ya?" Pîri vana, "Qêy se bîyo?" Hz. Nûh vano, "Ti qet towê nedî?" Pîri vana, "Ne, mi qet towê nedî, lakim yew roje mangaya mi amê, serê boçê aye hît bi." Hz. Nûh vano, "Pîrê, tofan qedîyawo, lakim ti senî xelisîyaya, na zî yew hîkmetê Homayî ya. Mi ti xo vîr ra kerda, lakim

Homayî ti xo vîr ra nekerda."

Hz. Nûh gemîyê xo virazeno, keno tamam, lakim însanî na rey şinî gîyê xo kenî zereyê gemîyê Hz. Nûhî, kenê pir pîsiye. Homa yew gerr înan de vejeno, qet çarê xo çînik o. Inî şinî Hz. Nûhî het, vanî ti ma rê yew çare bivînî." Homa Hz. Nûhî rê xebere şiraweno vano, "Ê însanan ra vaji, o gîyo ke kerdo zereyê gemîya to, o gî dermanê înan o." Hz. Nûh însanan ra vano. Însanî şinî o gî pîyorê yi gemî ra terênî kenî pank, anî sawenî xo ra benî weş.

Hz. Nûh vano, "Gelê însanan, biewnî Homa hend gird o ke, gîyê şima kerd dermanê şima, şima hama ra zî Homayî ra bawer nêkenî, xo rê bîyerên rayîrî heqî ser, hama erey nîyo. Lakim însanî pê Hz. Nûhî ya henekê xo kenî, vanî "Apo ti xo rê kapikê xo de kay biker, ma rê kapikê to lazim nîya."

Wextê zîpan yeno, varan vareno, Hz. Nûh, her ganî ra yew çut dekeno, qijî ey zî tayê înan bawerîyê xo pîye xo anî, nişenî gemî. Tayê înan zî cinênîşenî helak benî, mirenî.

O wext vanî pisîngî çîn bî. Zereyê gemî beno pirê merran, zewadaye înan wenî, rişqi rişqonê ser o nêverdênî. Homa emr keno, şêr pişkeno, lanê pînikanê şêrî ra di pisîngî zît benî, yew nerî yo, yew zî may a, îni pisîngî merran wenî, îni hewa ra zewadaye înan xelisîyena.

Wexto gi Hz. Nûh ganîyan keno zerê gemîya xo, yew qanûn zî veceno vano "Gereka may û nerî yewbînan het meşîyer, yanî yewbîn het rakewtiş qedexe yo." Rojêk lajanî Hz. Nûhî ra yew şino cinîya xo het, kutik pêhesîyeno, şino Hz. Nûhî ra vano. Hz. Nûh lajê xo ra pers keno vano, "Kutik ho raşt vano, yan zûrî keno?" Lajî Hz. Nûhî vano, "Kutik ho zûrî keno." Na rey kutik vano "Eke ez ha zûrî kena rîyê mi sîya bo, eke ti zûrî kenî rîyê to sîya bo." Xora lajî Hz. Nûhî zûrî kerdo, ca de rîye lajî Hz. Nûhî beno sîya, vanî inî afrîkayîjî gedeye inî yê.

Xêliyêk wext bête ra vîyereneno ra, na rey pisîngî vînena kutik şino verî delevergi, pisîngî şina Hz. Nûhî ra vano. Hz. Nûh veng dano kutikî vano "Pisîngî ha raşt vano, yan zûrî kena?" Kutik vano "Ha zûrî kena, mi xo rê ey zereyî pak kerdên linga mi resi-kîya ez ginawa serê dele ro." Pisîngî vana, "Eke ez zûrî kena,

Homa lingê mi bişikno, eke ti zûrî kenî, senî ke ti şîrî dele het rakurî, ti biqefilîyî, ti yew hewte padusyaye bî, mela her kes to bihesîyo, şima hama cêra bibî. Xora kutikî zûrî kerdo. Vanî ini rid ra kutik û dele tim û tim qefilîyên, benî ze yew gaji.

Heqê kesî kesî rê nêmaneno. Rojêk zî pisîngî nimitikî ra şina xonî het, pîya rakuwenî, vengê înan şino kutikî, kutik vazdano şino Hz. Nûhî ra vano, Hz. Nûh veng dano pisîngî vano, "No kutik ho rast vano yan zûrî keno?" Pisîngî vana "Ho zûrî keno." Kutik vano "Wullay vengê înan amo îni her di goşanê mi, eke ez zûrî kena, wa Homa yew tefaqêk mi ro do, eke pisîngî zûrî kena, a qîrnaw biko, a her kesî bi vengê xo, xo bihesno, cawo nimitikî zî aye rê nêmano. Pisîngî xora nê zûran ser o her mengê adare de kuwena qîrnaw, her kes aye hesîyeno.

Tofan beno ra, çend wext bey-nate ra vîyereneno, kes nêzano, Hz. Nûh rojêk yew qela veradano ke hela awke nişta yan nê. Qela şina gêrena gêrena, cayê de nê-eşkena denîşo, hewna pey de yena. Xêliyêk wext bête ra vîyereneno, na rey borane veradano, borane şina gêrena, gêrena, xêliyêk kuwena erey, hewna yena, eke yew gilçeyê zeytûnêre ho nequra a ya. Inaye ser o gilçeyê zeytûnêre beno sembolê xelasîye û azadîye. Hîn Hz. Nûh gemîyê xo o heta tadano, şino koyê Cûdî de denîşeno.

Veng Yeno

Peyê koyan ra veng yeno
Vengê vayê delalîyan
Vengê boya çimweşîyan
Veng yeno
Vengê mergî û meyîtan

Koyan ser ra veng yeno
Vengêko serdin, dejin
Vengê xoverrodâyîşî
Û vengêko bexodêr

Çimanê xo akê
Goşanê xo megîrê
Û bivînê...

Yew welat bermeno
Welato çerherçim
Û çerherber

Yew welat bermeno
Welato çerherderd
Û çerherling

Yew welat bermeno
Welato çerherlete
Û yewqelb
Ti vînena!...

Nîzamedîn OZOGLU

Kitabê *A Grammar of Dimilî* ra Metnêk

Terry Lynn Toddî seba tezê xo yê doktora ke 1985 de bi nameyê "A Grammar of Dimilî" (Gramerê Dimilkî) weşanîyayo hewtês hebî metnê kirdkî arê dayê. Nînan ra metnê çarin ke sernameyê xo "Miftî ew Qadî" yo, ma tîya newe ra weşanenê. Terry gama ke metnî nuştê serê her paragrafî de numre ronayo û her metnî ra dima manaya îngilizkî zî nuştê. Metnê dimilkî bi alfabeya kurdkî ameyê nuştîş la hetê îmla ra problemê xo estê. Kitabê Terryî, reya diyine 2002 de Stockholm de û dima zî 2008 de se dosyaya PDF înternet de weşanîyayo. Nê her di versiyonanê neweyan de tayê herfê alfabeyê ameyê bedilnayîş. Ma çapa orjînale esas girewte û raste-rast sey metnê orjînalî neql kerd.

Text 4: "Miftî ew Qadî"

1

[Na mesel raştâ; zûr nîya. Namey dew zî "Bav" o.]

Dew da bavî di jew miftî ew jew qadî beno. Înan bol zûrî kerdê. Înan vatê, "Ma se ki vanê se zey maya bikerê." Milleti winyena, nêyê ze ki vanê winî nîyo. Nê vanê, "Şewra yaxir do bivaro." Beno şewra yaxir nêvareno. Millet kes goş înan nênano. Ê winyênê milletî myan di, cirê rî nêmando. Ê xu bi xu pêra vanê, "May se ki vanê se milleta goş ma nênano." Bol şino tayn şino milletî nînan dewra kena tever.

2

Nê şinê Soyregi. Nê winyênê Soyreg

di; kesî nêsilasnenê ew karê barê çinîyo. Nê vanê, "Ma se kerê?" Jew kalê înanrê vano, "Adna di kar esto." Ê vanê, "Ma şirê," ew şinê.

3

Şinê Adna. Bol şino tayn şino welat kewno nînan vîrî. Nê xu bi xu pêra vanê, "Ma seni ew çirriya şirê welat?" Qadî miftî rê vano, "Say sûrî Kurdîstan di çinîyê. Bê ma barê say bîyerê ew şirê." Miftî vano, "Beno. No aqilê to kewt mi sera." Nê peydi yenê.

4

Yenê dew, nê milletrê vanê, "Ma 'afkerê. Ma fina zûrî nêkenê." Millet vana, "Beno." Nê vanê no qor ma se ki vajê se, Alla zey maya keno. Milleti vana, "beno, şima no qor zûrî bikerê se, ma do şima keke kerê." Nê vanê, "Nê, nê, ma no qor zûrî nêkenê." Milletrê vanê emşo şandi pêro bêrê pê ser. Ma do veyndê Allay, Alla do zey maya bikerê.

5

Beno şan millet arêvyena pê ser. Cemat ode di roşeno. Qadî qisey keno, miftî qisey keno. Hergjew çîyê vano. Ê verêcoy jew merdimê vînenê, perey danê çî, vanê, "Ma ki milletrê qisey kenê se, ti şo

banî ser." O vano, "Wa vo."

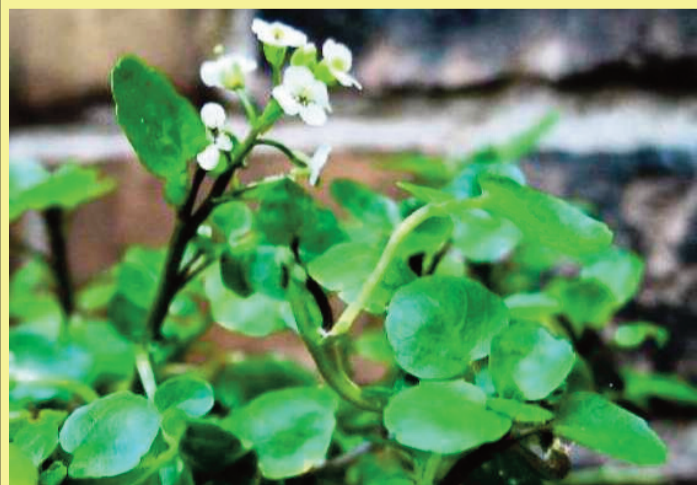
6

Nê qisey kenê, veyndanê Ellay, milletrê vanê, "Ju deqa çimanê xu bîyerê." Miftî vano, "Şimayê çiçi wazenê Allayra?" Qadî pêta qîrreno, vano, "May say wazenê, say sûrî wazenê Allayra." E" o merdimo ki înan tembê kerd vi, o lojinra sayê ki înan ardî bî se, înan lojinra veradano cêr. Ê milletrê vanê, "Çimanê xu akerê." Millet çimanê xu akena ki çi akerê, ode bîyo pirrê say ew say sûr î. Millet wexta înan 'afkena.

Çime: Terry Lynn Todd, A Grammar of Dimilî (also known as Zaza), University of Michigan, Ann Arbor, 1985, r. 187-189

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

qije (Qerebegan)
qizê (Gimgim)
tûmask (Qerejdax)
tûzik (Licê)
vasê awke (Şankûş)
vizdorik (Pîran)
vizdowre (Gezîn)
vizlik (Dara Hênî)

Kurmancî: kûzî, pûz, qicî, teretîz, tertîze, tîzik, tûzika avî

Soranî: kûzele, perpîn
Goranî: bergemê, teretûre

Latînî: *Nasturtium officinale*
Tirkî: cırcır otu, su teresi

HEWN

Şewe ver bi fecrî şîyêne
Reyna o bî
Nafa bi gule ameybî

Lê hebêna ke bî nêzdî
Rîyê xo de nefret
Destanê xo de lertzayîş bî xuya

Gule nêbî dest de
Zaf ke nêzdî bî
Rengê metalî de nê
Rengê xo sûr
Tifang bi

Yew metre nêzdî de vinet
Lulîya sûre çareyê aye ra dusna
Çiman de hêrsê çend aşman
Bi bêçîka nîşanî
Ante lilika tifangî!

A,
Hewn ra sey fiştokî perraybî
Fecrê şewdirî de
Cila xo ya sipîye de

Hîtîyê hîs kerde serê lewê serênî de
Destê xo na pa
Ser bêçîka aye ya nîşanî ra
Gonî çilkayêne...

Gursel BİNGOL

KAYÊ MA

Zewnc-Fer

No kay hîna zaf kayê ke domanî kay kenê ra yew o.

Kayê "Zewnc-Fer"î bi fistiyan, simzan, den-dikanê vaman, kakilê gozan ûsn. ser o mîyanê di kesan de kay beno.

Kaykerdoxan ra yew nê çîyanê werdî ra tay dekeno destê xo. Mîyanê destê xo de nimneno ke reqîb nêzano çend heb ê. Kaykerdox reqîbî ra perseno vano:

- Zewnc yan fer?

Reqîb cewab dano, yan vano "zewnc" yan zî vano "fer". O ke çî destê xo de nimito, destê xo ra ê çîyan vejeno û her di kaykerdoxî pîya zewnc-zewnc hûmarenê.

Eke reqîbî vato "zewnc" û ê çî zewnc vejîyayî, reqîb hemîne gêno, eke vato "zewnc" û "fer" vejîyayê, o hendayê înan dano ey. Yan zî eke vato "fer" û fer ameyê, hemîne gêno, eke vato "fer" û zewnc ameyê o hendayê înan dano ey.

Amadekar: Rohelat Aktulum